

Ομάδα Αγροτικής Ιστορίας
Ελληνική Εταιρεία
Οικονομικής Ιστορίας
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

29 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ
1 & 2 ΜΑΡΤΙΟΥ 2024 •

Αγροτικές κοινωνίες στην
Ελλάδα (19ος - 20ός αι.)
Κρίσεις, μεταβάσεις,
προσαρμογές και κρατική
παρέμβαση

Αγροτικές κοινωνίες στην Ελλάδα (19ος - 20ός αιώνας): Κρίσεις, μεταβάσεις, προσαρμογές και κρατική παρέμβαση

1^ο Συνέδριο Αγροτικής Ιστορίας

29 Φεβρουαρίου – 2 Μαρτίου 2024

Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
Αμφιθέατρο Λεωνίδας Ζέρβας
Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 48, Αθήνα

Πέμπτη, 29 Φεβρουαρίου 2024

14.00: Χαιρετισμοί

1η συνεδρία: Δομές της αγροτικής κοινωνίας και οικονομίας στη μετεπαναστατική Ελλάδα: γαιοκτησία, εργασία και αγορά.

Πρόεδρος: Δημήτρης Δημητρόπουλος, Διευθυντής Ερευνών, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/Ε.Ι.Ε.

14.30: Βαγγέλης Σαράφης – Μιχάλης Φέστας, Αγροτικές εκμεταλλεύσεις και κατοίκηση: τα παραδείγματα των επαρχιών Ναυπλίου και Κάτω Ναχαγιέ στα χρόνια του Αγώνα.

14.45: Σταυρούλα Βερράρου, Αναζητώντας τους εργάτες στον αγροτικό χώρο κατά τον 19ο αιώνα: οι εφεδρείες των (αγρο)πόλεων και τα εργατο-χώρια.

15.00: Νίκος Κεφαλάς, Σύροι πρόσφυγες στο Ελληνικό Βασίλειο (1860): προοπτική οικονομικής ανάπτυξης και δημογραφικής τόνωσης.

15.15: Παναγιώτα Χατζηλυμπερή, Η βαμβακοπαραγωγή στην Ελλάδα από τα μέσα του 19ου αιώνα: η σύνδεση μεταξύ αγροτικής παραγωγής και εμπορίου, και, η αλληλεπίδραση με το διεθνές οικονομικό σύστημα της εποχής.

15.30 – 15.50: Ερωτήσεις – Συζήτηση

15.50 - 16.05: Διάλειμμα

2η συνεδρία: Συλλογικά υποκείμενα, κοινωνικές διεκδικήσεις και κρατικές πολιτικές στην ελληνική ύπαιθρο έως τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα.

Πρόεδρος: Λήδα Παπαστεφανάκη, Καθηγήτρια Οικονομικής και Κοινωνικής Ιστορίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

16.05: Δημήτρης Μαλέσης, Το άροτρο, η καλαύροψ και η στρατιωτική πολιτική στην Ελλάδα τον 19^ο αιώνα: ανταγωνιστικές σχέσεις και αθέμιτες συναλλαγές.

16.20: **Στάθης Κουτροβίδης**, *Η κορινθιακή σταφίδα σε νέες περιπέτειες: η περίπτωση της Ελληνικής Οινοποιίας.*

16.35: **Φωτεινή Δαρκαδάκη**, *Η αγροτική διαμαρτυρία στα πλαίσια της σταφιδικής κρίσης του 1893 όπως αποτυπώθηκε στον Τύπο της εποχής.*

16.50: **Δημήτρης Νικολάου**, *Οι αλλαγές στην αγροτική οικονομία στα χωριά του καζά των Αθηνών από τον θάνατο του Χασεκή μέχρι τη δεύτερη αγροτική μεταρρύθμιση.*

17.05: **Γιώργος Γάσιος**, *«...Σύστημα εν πλήρει αρμονία...προς κλιματολογικούς...και...ιδίως προς κοινωνικούς και οικονομικούς όρους...»: Μετασχηματισμός της ελληνικής υπαίθρου και εθνική αγροτική πολιτική στις αρχές του 20ού αιώνα.*

17.20 – 17.45: Ερωτήσεις – Συζήτηση

17.45 – 18.00: Διάλειμμα

3η συνεδρία: Μεσοπόλεμος Ι: Εθνική παραγωγή, τεχνοκράτες, πολιτικοί θεσμοί και αγορές στην αγροτική Ελλάδα.

Πρόεδρος: Δημήτρης Παναγιωτόπουλος, *Διδάσκων Γ.Π.Α – Κέντρο Τεκμηρίωσης Ιστορίας Ελληνικής Γεωργίας Γ.Π.Α.*

18:00: **Ελένη Μπενέκη**, *Κρατικές πολιτικές εφαρμοζόμενες από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, 1930-1950.*

18.15: **Σπύρος Πλουμίδης**, *Τεχνοκρατισμός και σιτάρκεια στον Μεσοπόλεμο: Βίοι παράλληλοι.*

18.30: **Μιχάλης Μπούτσικος**, *Ο «Άγνωστος Γεωπόνος»: Η συγκρότηση και η λειτουργία του μηχανισμού πιστοδοτήσεων της Αγροτικής Τράπεζας στον Μεσοπόλεμο (1929- 1939).*

18.45: **Κατερίνα Δέδε**, *Το ζήτημα της αγροτικής εκπροσώπησης στη Γερουσία.*

19.00: **Δημήτρης Αγγελής-Δημάκης**, *Από την σταφιδική κρίση στις κινητοποιήσεις του μεσοπολέμου: διαμόρφωση και εξέλιξη των συλλογικών αιτημάτων των σταφιδοπαραγωγών και της κρατικής παρέμβασης.*

19.15: **Νικόλαος Αθ. Μισολίδης**, *Η Αγροτική Πρωτοπορία στην Αποκατάσταση των Προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής. Το Μακεδονικό Πρόγραμμα της Near East Foundation.*

19.30 – 20.00: Ερωτήσεις – Συζήτηση

Παρασκευή, 1 Μαρτίου 2024

4^η Συνεδρία: Μεσοπόλεμος II: Πρόσφυγες και αγρότες στις Νέες Χώρες.

Πρόεδρος: Ελισάβετ Κοντογιώργη, Διευθύντρια Ερευνών, Κέντρο Ερεύνης της Ιστορίας του Νεότερου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών.

14.30: **Γιώργος Σπέντζος**, *Η αγροτική πολιτική της Γενικής Διοίκησης Θράκης 1920-1922: Το πενταετές πρόγραμμα.*

14.45: **Φίλιου Βασιλική**, *Το έργο της Κοινωνίας των Εθνών για την εγκατάσταση των προσφύγων στη Θράκη του Μεσοπολέμου (1922-1923).*

15.00: **Γεωργία Μπακάλη**, *Αγρότης στη Δράμα του Μεσοπολέμου: ενσωμάτωση και επιβίωση.*

15.15: **Γιώργος Λ. Βλάχος**, *Ο καλός, ο αδρανής και ο διεφθαρμένος: Όψεις του συνεταιριστικού «κινήματος» από την μεσοπολεμική Μακεδονία.*

15.30: **Μύρων Ξυδάκης**, *Μεταξύ αστικής και αγροτικής αποκατάστασης: Η περίπτωση των «αστών καλλιεργητών» προσφύγων στο Τοπ Αλή του Ηρακλείου, 1924-1928.*

15.45 - 16.10: Ερωτήσεις – Συζήτηση

16.10 – 16.25: Διάλειμμα

5^η Συνεδρία: Μεσοπόλεμος III: Κοινωνίες σε κρίση, μετάβαση και προσαρμογή.

Πρόεδρος: Σπύρος Πλουμίδης, Καθηγητής Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορία, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ε.Κ.Π.Α.

16.25: **Μιχάλης Σάρρας**, *Αγροτικός χώρος, εργασία και υποαπασχόληση στην Ελλάδα του μεσοπολέμου. Το παράδειγμα της Ηπείρου.*

16.40: **Αλέξανδρος Μακρής**, *«Σιγάρα πάρετε από τον τραυματία του Σαγγαρίου». Το προνόμιο της λιανικής μονοπώλησης καπνού από ανάπηρους και θύματα πολέμου τον Μεσοπόλεμο.*

16.55: **Φώτης Παπαδόπουλος**, *Η συμβολή των Ελλήνων μεταναστών στη διαμόρφωση της αποικιακής αγροτικής οικονομικής πολιτικής των Βρετανών στην Τανγκανίκα τις δεκαετίες του 1920-1950.*

17.10: **Αντώνης Ν. Ανδριώτης**, *Ακμή και πτώση της αγροτικής και βιομηχανικής περιφέρειας του Πλωμαρίου Λέσβου.*

17.25 - 17.45: Ερωτήσεις – Συζήτηση

17.45 – 18.00: Διάλειμμα

6^η Συνεδρία: Αγροτική δραστηριότητα στην Κατοχή και η ύπαιθρος χώρα στα χρόνια του Εμφυλίου Πολέμου.

Πρόεδρος: **Νίκος Τζαφλέρης**, *Ιστορικός, Διδάσκων Ι.Α.Κ.Α., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.*

18.00: **Γιώργος Μαυρουδής**, *Οι εκκενώσεις χωριών κατά τη διάρκεια του εμφυλίου και η ερήμωση της υπαίθρου.*

18.15: **Λη Σαράφη**, *Δυο χωριά της κεντρικής Ελλάδας στη δίνη της δεκαετίας του '40.*

18.30: **Σπύρος Δημανόπουλος**, *Εξαγωγικές καλλιέργειες και γερμανική Κατοχή. Η περίπτωση της οικονομίας της σουλτανίνας του Ηρακλείου.*

18.45 – 19.00: Ερωτήσεις – Συζήτηση

Σάββατο, 2 Μαρτίου 2024

7^η Συνεδρία: Οι πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες: Προσαρμογή της αγροτικής ανάπτυξης και κοινωνικές ανακατατάξεις

Πρόεδρος: **Χρήστος Τσάκας**, *Ιστορικός - Jean Monnet Fellow στο Κέντρο Προηγμένων Μελετών «Robert Schuman» του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου.*

10.30: **Μαίρη Κυαμέτη**, *Ενσώματη εμπειρία κι έμφυλα χαρακτηριστικά στην αγροτικότητα: το «κοινωνικό σώμα» των αγροτισσών στην μεταπολεμική Σάμο.*

10.45: **Καλλιόπη Γερωνυμάκη**, *Παραδοσιακή εσοδεία σε νέα αγορά: Η ΣΥΚΙΚΗ και η οικονομική της βιωσιμότητα κατά τη δεκαετία του 1960.*

11.00: **Νίκος Αλέξης**, *Ο δυικός χαρακτήρας της ελληνικής καπνοπαραγωγής και τα καπνά εσωτερικής καταναλώσεως.*

11.15: **Τρύφων Λεμοντζόγλου**, *Η διάρθρωση των γεωργικών καλλιεργειών στον ελληνικό αγροτικό χώρο κατά την μεταπολεμική περίοδο: Ο ρόλος της διαθεσιμότητας των νέων τεχνολογιών και της απουσίας εργατικών χεριών.*

11.30: **Μαρία Σαμπατακάκη**, *Συνεταιρισμοί και εκβιομηχάνιση 1960-1967. Από την ΕΡΕ στην Ένωση Κέντρου και στις κυβερνήσεις των «αποστατών».*

11.45: **Σίμος Ανδρονίδης**, *Το Εργοστάσιο της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης (ΕΒΖ) στο Πλατύ Ημαθίας.*

12.00 – 12.30: Ερωτήσεις – Συζήτηση

12.30 – 12.45: Διάλειμμα

8^η Συνεδρία: Μακροσκοπική έρευνα: Μετασχηματισμοί της ελληνικής γεωργίας στο διάστημα δύο αιώνων

Πρόεδρος: Ανδρέας Λυμπεράτος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Νεότερης Κοινωνικής και Οικονομικής Ιστορίας των Βαλκανίων, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

12.45: **Παντελής Μούτουλας**, *Είδη καλλιεργειών και διασπορά κτημάτων στην ενδοχώρα της Αθήνας, 18^{ος} αιώνας και Επανάσταση.*

13.00: **Χαράλαμπος Β.Αγγελάκης**, *Ο θεσμός της προαγοράς της σοδειάς, ως διαδικασία αγροτικής πίστης στην Κρήτη τον 19ο αιώνα: Κίνδυνοι και μηχανισμοί ελέγχου.*

13.15: **Αλίκη Γεωργίου**, *Η διαδικασία εκμοντερνισμού της γεωργίας της Κύπρου από την άφιξη των Άγγλων μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα: Η εξελικτική πορεία προς τον εξευρωπαϊσμό και τον δυτικό τρόπο ζωής της κυπριακής κοινωνίας σε σύγκριση με τις αγροτικές εξελίξεις στην Ευρώπη και την Ελλάδα.*

13.30: **Γιώργος Μερτζανίδης**, *Σχέδια για την «μητρόπολη του κάμπου»: Αλεξάνδρεια (Γιδάς), αγροτικός χώρος και οικιστική εξέλιξη (19ος - 20ός αιώνας).*

13.45: **Χρήστος Κολέτσος**, *Αγροτοσυνεταιριστές στη βορειοδυτική περιφέρεια των Ιωαννίνων, 1882-1982. Από την εξαγορά των οθωμανικών κτημάτων στο φυσικό και στο γεωπολιτικό σύνορο.*

14.00 – 14.25: Ερωτήσεις-Συζήτηση

14.25 – 15.00

Κλείσιμο Συνεδρίου

Σωκράτης Πετμεζάς, Καθηγητής Οικονομικής και Κοινωνικής Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων Πανεπιστημίου Κρήτης – Ι.Μ.Σ./Ι.Τ.Ε.)

Εύη Καρούζου, Ιστορικός, Κέντρο Ερεύνης Ιστορίας Νεότερου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών.

Γιώργος Γάσιος, Διδάκτορας Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας, Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης, Ομάδα Αγροτικής Ιστορίας Ε.Ε.ΟΙ.Ι.

Κατάλογος Ομιλητών

Αγγελάκης Χαράλαμπος

Υποψήφιος Διδάκτορας Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστημίου Κρήτης).

Αγγελής – Δημάκης Δημήτρης

Διδάσκων ΕΑΠ, Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστημίου Κρήτης).

Αλέξης Νίκος

Υποψήφιος Διδάκτορας Νεότερης - Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστημίου Κρήτης).

Ανδριώτης Ν. Αντώνης

Φυσικός, Διευθυντής Ερευνών Ι.Τ.Ε.

Ανδρονίδης Σίμος

Υποψήφιος Διδάκτορας, (Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, Α.Π.Θ).

Βεργάρου Σταυρούλα

Διδάκτορας Νεότερης - Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστημίου Κρήτης).

Βλάχος Λ. Γιώργος

Εντεταλμένος Ερευνητής, (Τομέας Νεοελληνικών Ερευνών/Ε.Ι.Ε).

Γάσιος Γιώργος

Διδάκτορας Νεότερης - Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστημίου Κρήτης).

Γερωνυμάκη Καλλιόπη

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Τμήματος Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Πανεπιστημίου Φλωρεντίας.

Γεωργίου Αλίκη

Διδάκτορας Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου).

Δαρκαδάκη Φωτεινή

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ε.Κ.Π.Α.).

Δέδε Κατερίνα

Κύρια Ερευνήτρια, (Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/Ε.Ι.Ε.).

Δημανόπουλος Σπύρος

Διδάκτορας Νεότερης - Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστημίου Κρήτης).

Κεφαλάς Νίκος

Ανεξάρτητος Ερευνητής.

Κολέτσης Χαρ. Χρήστος

Υποψήφιος Διδάκτορας Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων).

Κουτροβίδης Στάθης

Διδάκτορας Νεότερης - Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστημίου Κρήτης).

Κυαμέτη Μαίρη

Υποψήφια Διδάκτορας, (Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστημίου Αιγαίου).

Λεμοντζόγλου Τρύφωνας

Καθηγητής-Διδάσκων-Ερευνητής.

Μακρής Αλέξανδρος

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστημίου Πατρών).

Μαλέσης Δημήτρης

Διδάκτορας Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας, εντεταλμένος διδασκαλίας στη Σ. Σ. Ευελπίδων.

Μαυρουδής Γιώργος

Υποψήφιος Διδάκτορας, (Τμήμα Ι.Α.Κ.Α., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας).

Μερτζανίδης Γιώργος

Αρχιτέκτονας

Μισολίδης Αθ. Νικόλαος

Υποψήφιος Διδάκτορας Σύγχρονης Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Πόρων, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου),
Επιστημονικός Συνεργάτης της Έδρας Ποντιακών Σπουδών του Α.Π.Θ.

Μούτουλας Παντελής

Ιστορικός, Ανεξάρτητος Ερευνητής.

Μπάκαλη Γεωργία

Διδάκτορας Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Α.Π.Θ.).

Μπενέκη Ελένη

Ιστορικός-Προϊσταμένη Ιστορικού Αρχείου Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς.

Μπούτσικος Μιχάλης

Υποψήφιος Διδάκτορας Νεότερης Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ε.Κ.Π.Α.).

Νικολάου Δημήτριος

Υποψήφιος Διδάκτορας Ιστορίας, (Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο).

Ξυδάκης Μύρων

Υποψήφιος Διδάκτορας Νεότερης - Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστημίου Κρήτης).

Παπαδόπουλος Φώτης

Υποψήφιος Διδάκτορας του Τμήματος Ιστορίας και Πολιτισμού, (Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Φλωρεντίας).

Πλουμίδης Γ. Σπυρίδων

Καθηγητής Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ε.Κ.Π.Α.).

Σαμπατακάκη Μαρία

Ιστορικός-Ιδρύτρια Historistai Concept Office for Public & applied History.

Σαράφη Λη

Ιστορικός

Σαράφης Βαγγέλης

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, (Τομέας Νεοελληνικών Ερευνών/Ε.Ι.Ε.).

Σάρρας Μιχάλης

*Διδάκτορας Βαλκανικής Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων).
Εργάζεται στα Γ.Α.Κ. Κ.Υ.*

Σπέντζος Γιώργος

Μεταδιδακτορικός ερευνητής, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ε.Κ.Π.Α.).

Φέστας Μιχάλης

Υποψήφιος Διδάκτορας Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Ε.Κ.Π.Α.).

Φίλιου Βασιλική

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, (Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης).

Χατζηλυμπέρη Παναγιώτα

Διδάκτορας Διεθνών Σχέσεων, (Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών, Πάντειο Πανεπιστήμιο).